

dersdeo

öğrenmenin en kolay yolu ol!

Dil ve Anlatım

SES BİLGİSİ

Ünlü Uyumları

I) Büyük Ünlü Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu)

- Geleceğin sesini duyduk bu yazılarda.
- anne
- kardeş
- hangi
- inanmak
- elma
- şişman

Uyuma aykırı olan ekler

- geliyor
- koşarken
- akşamleyin
- yeşilimtırak
- odadaki
- gönüldaş
- dayımgil
- arıyor
- gelirken
- öğleyin
- sarımtırak
- evdeki
- vatandaş
- teyzemgil

- Sözcüklerin sonlarına eklenen ekler son ünlüye büyük ünlü uyumu bakımından uyar.

- akıl - sız
- söz - cü
- güven - li
- ayrı - lık
- televizyon - da
- politika - cı
- İslam - cı - lık

- dikkat - siz
- sıhhat - li
- alkol - lü
- saat - e
- saat - in



kurala aykırı

Küçük Ünlü Uyumu

- Türkçede büyük ünlü uyumuna uymayan bir sözcükte küçük ünlü uyumu aranmaz.

- tasa ,
- kapı,
- keser,
- kılıç,
- dilim,
- direnç,
- oyun,
- ova,
- köpük,
- köpek,
- kulak,
- öğretmen,
- öğrenci

- horoz, şoför, otomobil, otobüs, televizyon, radyoloji, ...
- savurmak, çamur, yağmur, çabuk, kabuk, kavurma, tavuk, karpuz....

Türkçe olmasına rağmen kurala uymayan sözcükler

- - yor eki küçük ünlü uyumunu daima bozar.
- arıyor, biliyor, soruyor, görüyor ...

Ünlü Düşmesi

- Ağzı burnu kan içinde kalmıştı.
- Bu işi de alnının akıyla bitirdi.
- Bu kız onun aklını almıştı.
- Dervişin fikri neyse zikri de odur.
- Kazayı birkaç sıyrıkla atlattı.
- Sonunda yanlışını gördü.
- Buna benzer soruları daha önce de çözdük.
- Büyük bir ilerleme gösterdik.
- Bu kavşakta her hafta kaza oluyor.

- Dükkanı sonunda devretmiş.
- Haline şükretmelisin.
- Dün telefonunu kaybetmiş.
- Emredersiniz efendim!
- Bu soru nasıl çözülüyor?
- Cumartesi günü maç varmış.
- Kahvaltı için “Hidiv Kasrı”na gidecekmiş.
- Niçin beni aramadın?

- Onlarla bir daha gezme sakın!
- Bizimle gelemeyecekmiş.
- Bisikletle İnegöl'e kadar gitmişler.

- çevre
- keşfettik
- kaynana
- sızlama
- yalnız
- hükmü
- fikri
- yumurtlamış

- şehrin
- savruk
- sıyrık
- ayrıntı
- sararmış
- koklamış
- uyku

Ünlü Daralması

- Bizi orada bekliyordu.
- Bu konuda seni anlıyorum.
- Bu konuda yalan söylüyor.
- Bu işi neden bana sormuyorsun?
- Bu arabayı almayı çok istiyordu.

bekle – yor

anla – yor

söyle – yor

sorma – yor

iste- yor

- Bu akşam bize geliyor mu?
- Gelmiyor.
- Bu kız beni seviyor mu, sevmiyor mu?

- biliyor
- gülüyor
- doğruyor
- sıçrıyor
- övüyor
- ışıyor
- okuyor
- esniyor

- Evde yiyecek bir şey kalmamış.
- Niye bana güvenmiyorsun?
- Bu akşam gelemeyeceğim, diye yakınıyordu.

Ünlü Türemesi

- Biricik kardeşini görememişti.
- Mardin'in daracık sokaklarında kaybolmuştuk.
- Azıcık bir şeyler yeseydin.
- Bir öpücük bile vermedi.
- Banka krediyi bu hafta veriyor.
- İşin böyle olmadığını o da biliyor.

Kökte Ünlü Değişimi

- Biri bana gelsin, o da sensin.
- Sana yaralarımдан çiçekler bırakıyorum.

Ünsüz Harfler

F I S T I K Ç I Ş A H A P



Sert sessizler

- tabib



- tabip

- ilac



- ilaç

- etüd



- etüt

- reng



- renk

Ünsüz yumuşaması (ünsüz değişimi)

- | | | |
|-----|---|---------|
| • p | ➡ | • b |
| • ç | ➡ | • c |
| • t | ➡ | • d |
| • k | ➡ | • g (ğ) |

Ünsüz Yumuşaması

- Kitabın içinde kaybolmuştu adeta.
- Dolabın içini temizledi.
- Dördümüz de gideceğiz oraya.
- Ağacın dalları iyice kurumuştı.
- Bu konuda sana inancımız sonsuz.

- Bazı konularda rengini belli etmez.
- Sen benim dengim değilsin ki.
- İnadına seni seveceğim diyordu.
- Sevinci yarım kalmıştı.
- Adamın saçları kısa sürede ağarmıştı.
- Gördüğü manzara karşısında şaşkına dönmüştü.

- Aşkın sularına yelken açmıştı.
- Koçum benim diyerek onu övdü.
- Kelimelerin eki kökü derken anlamını atlıyoruz bazen.
- İpin ucu kaçmıştı artık.
- Seçim sonuçları açıklandı.
- Saçın bir hayli uzamış.
- Türk'üm, doğruyum, çalışkanım.
- Geçim sıkıntısı ağır basmaya başladı.
- Arabanın bakımını yaptırmamış.

- Sanatın deęerini anlayabildik mi?
- Hukukun üstünlüğüne inanmalıyız.
- Devletin temel görevi nedir?
- Milletimiz ne zorlukları atlattı.
- Bu farkı görmek gerek.
- Felaketin izleri halen duruyor.

Ünsüz Benzeşmesi (Sertleşme)

- Sert sessizle biten bir kelimeden sonra gelen “c, d, g” ünsüzleri sertleşerek “ç, t, k” ye döner.
- İngiliz - ce
- usul - ca
- sessiz - ce
- av - cı
- gence - cik
- azı - cık
- Türk - çe
- yiğit - çe
- sert - çe
- kitap - çı
- kitap - çık
- kapak - çık

- ev - de
- araba - da
- 1941 - de
- ev - den
- soru - dan
- bilgisayar - dan
- gel - di
- bil - di

- iş - te
- durak - ta
- 1965 - te
- iş - ten
- kitap - tan
- köşk - ten
- git - ti
- koş - tu

- sürün - gen
- çekin - gen
- bez- gin
- gir - gin

- unut - kan
- çalış - kan
- yapış - kan
- kes - kin
- seç - kin

Ünsüz Düşmesi

- Küçücük boyuyla neler yapmaya çalışıyor.
- Ufacık bir şeye parlıyordu.
- Adaşımı görmek için geldim buraya.
- Minicik bir gülümseme yeter bana.
- Üsteğmen olmuş bu yıl.
- Uçak çok kısa bir sürede yükseldi.
- Alçalan bulutlar gökyüzünü kararttı.
- Asteğmen olarak yapmış askerliğini.

Ünsüz Türemesi

- Beni affetmesini bekleyeceğim.
- Böyle olacağını hissetmiştim.
- Bu teklif reddedildi.
- İşleri yine halledememiş.
- Zannediyorum ki bir daha seni aramayacak.
- Hangi şıkkı işaretlediğimi hatırlayamıyorum.
- Sırra kadem basmıştı.

- Arabasını sonunda sattı.
- Dün akşam buradan gitti.
- Hakkını kimseye yedirme.
- Attığı taş arabanın camını kırdı.

- Bundan sonra onu aramayacağım.
- Şundan biraz alır mısınız?
- Ondan sonra burada durmadı.
- Saat ondan sonra burada durmadı.

Kaynařtırma Ünsüzleri

Y A ř A S I N

- Çarşıya gitmek için otobüs bekliyor.
- Fabrikanın dumanı havayı kirletiyor.
- İzçiler ikişer sıra olup yürümeye başladılar, tepenin arkasında kamp kuracaklardı.
- Suyun temiz olduğundan emin misin?
- Neyin nesi bu böyle.

Senin anlattıklarını uzun uzun tartıştık.

Onun anlattıklarını uzun uzun tartıştık.

Gerileyici Benzeşme (N – B Çatışması)

- cenber
 - canbaz
 - zenbil
 - penbe
 - tenbel
 - sünbül
 - çarşanba
- çember
 - cambaz
 - zembil
 - pembe
 - tembel
 - sümbül
 - çarşamba

- İstanbul onun için bir vazgeçilmez.
- Onbaşı olarak yapmış askerliğini.
- Tonbalığı kalmamıştı dolapta.
- Sonbahar burada çok güzel geçer.

Ulama

Senden özge gözüm yaşım

Kimseler silmez Allah'ım.

Oyun oynamak istiyor.

Akşam erken uyudum.

Göçüşme

- kirbit
- kiprik
- eşki
- yalnız
- yalnış

- kibrit
- kirpik
- ekşi
- yalnız
- yanlış